

УДК 373. 21

ПАЛАМАРЧУК Олеся Олександрівна
кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри
дошкільної освіти Черкаського національного
університету ім. Богдана Хмельницького.
БАЛАКІНА Анастасія Павлівна
студентка Черкаського національного
університету ім. Богдана Хмельницького
e-mail: balakinanastya22@mail.ru

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

***Анотація.** У статті розглянуто мету та основні завдання ознайомлення дітей з природою в дошкільному навчальному закладі. Автором детально проаналізовані завдання розумового розвитку у процесі ознайомлення дошкільників з природою. Схарактеризовані програмові завдання ознайомлення дітей з природою у вікових групах.*

***Ключові слова:** екологічне виховання, спостережливість, система реалістичних знань, сенсорне виховання, антропоморфізм.*

Постановка проблеми. Ознайомлення з природою – одне із головних засобів розвитку дитини. В процесі ознайомлення з природним середовищем розширюється орієнтація дітей у навколишньому середовищі, формуються пізнавальні здібності, виховується відповідне відношення до природи. Ознайомлення дітей з природою пропонує дати їм відповідний об'єм знань про предмети, явища неживої і живої природи, виховання інтересу та любові до неї. Ознайомлення дітей дошкільного віку зі світом природи є найважливішим засобом формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості, що володіє знаннями й навичками екологічно доцільної поведінки в природі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі ознайомлення дітей з природою приділялося багато уваги в дослідженнях різних педагогів. Вивченням цієї проблеми займалися видатні педагоги минулого: О. Духнович, К. Ушинський, В. Сухомлинський, С. Русова. І в наш час багато науковців та педагогів-практиків присвятили свої дослідження даній проблемі, серед них: А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Глухова, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, В. Скребець, В. Фокіна, Н. Яришева та інші.

Мета статті – детально проаналізувати мету та основні завдання ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічний навчально-виховний процес повинен бути спрямований на формування таких психологічних властивостей особистості, як потреба в спілкуванні з природою, інтерес до пізнання її законів, мотивів поведінки і діяльності по охороні природи, переконання – в соціальній обумовленості, відношення людини до природи, в необхідності управління природними явищами.

Вихователям слід комплексно реалізовувати завдання екологічного виховання, а саме: виховання гуманного ставлення до природи; формування системи екологічних знань та уявлень про природу; розвиток умінь бачити і відчувати красу, привабливість кожного елемента довкілля, милуватися і захоплюватися ними; включення у посильну екологічноорієнтовану діяльність.

Вирішення цих завдань забезпечить активне спілкування дошкільнят з природним довкіллям і сприятиме їх соціалізації [3, с. 45 - 47].

Базовий компонент дошкільної освіти визначає обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, обсяг навантаження, вимоги до рівня розвиненості, вихованості та навченості дитини семи (шести) років, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. Базовий компонент – це мінімально достатній та необхідний дитині перших семи (шести) років життя ступінь компетентності, необхідний для її нормального функціонування у навколишньому середовищі. Він передбачає набір елементарних знань, уявлень, практичних умінь та навичок, які гарантують дитині адаптацію до життя, здатність орієнтуватися в ньому, адекватно реагувати на явища, події, людей. Йдеться передусім про забезпечення особистості перших років життя своєрідного мінімального освітнього ядра, рівень засвоєння якого відображено в якісно-кількісних показниках її діяльності та поведінки [1, с. 5].

Сучасна методика ознайомлення дошкільників з природою вважає природу важливим фактором всебічного розвитку, а тому процес ознайомлення дошкільників з природою спрямовує на здійснення розумового, морального, естетичного і фізичного виховання дошкільників.

У процесі ознайомлення дошкільників з природою повинні вирішуватися такі завдання розумового виховання:

1. Формування у дітей системи реалістичних уявлень про природу і на цій основі перших елементів матеріалістичного світорозуміння.
2. Розвиток мислення і мови.
3. Сенсорне виховання.
4. Розвиток пізнавальних інтересів і спостережливості [6, с. 97 - 99].

Одним з найважливіших завдань ознайомлення з природою є формування системи реалістичних знань про природу. Знання відіграють вирішальну роль у формуванні особистості, її розвитку, ставленні до навколишнього середовища. Тому вирішення цього завдання повинно розглядатися як центральне, від якого залежить реалізація інших завдань, таких, як розвиток мислення і мови, екологічне виховання тощо.

Своєрідність роботи з дошкільниками пов'язана з їхньою схильністю до антропоморфізму (перенесення властивих людині рис, особливостей на сили природи, рослини, тварин), що формується під впливом казок, розповідей дорослих, які переносять світ своїх відчуттів, суджень на поведінку тварин. У молодшому дошкільному віці цю особливість світосприйняття треба використовувати для виховання гуманних почуттів, співчуття, поступово формуючи у дітей реалістичні знання про природні об'єкти, виховуючи розумне ставлення до них.

Розвиток мислення і мови в процесі ознайомлення з природою є одним з важливих завдань. Природа є частиною навколишнього світу, з яким дитина щоденно спілкується і взаємодіє. Вона дає багатий матеріал для розвитку мислення і мови. Враховуючи, що в холодну пору року діти проводять на прогулянці не менше 4 год, а в теплу, саме у період розквіту природи, вони майже весь час перебувають на природі, є змога максимально використати природне оточення для розвитку мови дошкільників. Багатство природи, її різноманітність, діяльність дітей у природі створюють умови для розвитку словника дітей. Він поповнюється не тільки іменниками – назвами найбільш поширених рослин, тварин, частин їхнього тіла, але й великою кількістю дієслів, що передають різноманітні способи руху (стрибають, повзають, плавають і т. ін.) [1, с. 13].

Здійсненню сенсорного виховання, як необхідній умові розумового розвитку дітей, завжди приділялася велика увага у дошкільній педагогіці. Це зумовлено тим, що від якості функціонування аналізаторів залежить якість тих уявлень, які формуються у мозку дитини. Прийнята нашою дошкільною педагогікою концепція здійснення сенсорного виховання на основі широкого ознайомлення дітей з навколишнім середовищем зумовлює велику роль природи у вихованні.

Важливим завданням розумового виховання в процесі ознайомлення з природою є розвиток пізнавальних інтересів і спостережливості. Сучасний етап розвитку нашого суспільства висуває досить високі вимоги до творчого потенціалу особистості. А така особистість характеризується високим рівнем розвитку пізнавальних інтересів. Психологічні дослідження свідчать про винятково важливе значення розвитку пізнавальних інтересів у підготовці дітей до школи. Пізнавальні інтереси розглядаються ними як важливий і гуманний мотив навчальної діяльності: дитина повинна навчатися тому, що їй цікаво дізнаватися про різноманітні явища природи і суспільного життя, а не тому, що цього вимагають дорослі [4, с. 46 – 49].

В кожній віковій групі здійснюються певні програмні задачі ознайомлення дітей з природою. Вони передбачають поступове засвоєння природних знань.

У ранньому та дошкільному віці діти інтенсивно набувають знань та чуттєвого досвіду, які використовують, аби розрізнити природний і штучний світи та відповідно діяти в них. Спираючись на конкретне сприймання дітьми природних явищ і об'єктів, дорослі мають допомогти їм пізнати природу в певній системі, одним із компонентів якої є краса. Системне ознайомлення дітей з явищами і об'єктами природи, їх взаємозв'язками і красою дасть дітям змогу збагнути, відчути і полюбити природу.

Дітей 2-3х років життя знайомлять з рослинами, тваринами, явищами неживої природи, привчають відокремлювати їх в просторі, виділяти і правильно називати деякі прикмети рослин (забарвлення листя, квітів), рух і голоси тварин. При цьому у дітей удосконалюються

аналізатори (зоровий і слуховий), розвивається інтерес і увага до побаченого, формується добре відношення до них.

У дітей 4-го року життя формується уявлення про предмети і явища природи, з якими вони постійно зустрічаються в житті, приводять їх до установаження таких зв'язків, які діти можуть пізнати в процесі предметно-чутливої діяльності на заняттях, іграх і відобразити їх в формі конкретних уявлень. Дітей вчать спостерігати, виділяти окремі прикмети рослин, тварин, порівнювати об'єми, групувати їх по зовнішніх ознаках. В процесі засвоєння знань у них утворюється більш високі форми пізнавальної діяльності. Діти 4-х років можуть підійти до установаження причинно-наслідкових відносин.

У п'ять років у дітей формуються вища форма наочно-образного мислення. Вони можуть засвоювати узагальнені знання. Дітей вчать виділяти особливості будови рослин, тварин і установажувати їх залежність від умов переживання.

До кінця дошкільного віку у дітей повинна бути розвинута елементарна форма логічного мислення, здатність до аналізу і синтезу, уміння виділяти індивідуальні і загальні ознаки рослин і тварин, робити узагальнення. До приходу в школу у дітей повинна бути розвинута спостережливість, допитливість, любов і дбайливе відношення до природи, здатність знаходити в ній красиве, інтерес до сільськогосподарської праці [5, с 128].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, процес ознайомлення дошкільників з природою є ефективним засобом пізнавального розвитку, який при правильному його поєднанні з іншими видами діяльності дітей, відіграє велику роль в освітньо-виховній роботі. Поєднуючи різні методи, вихователі дошкільних навчальних закладів мають змогу виховати в дітей почуття любові до природи у процесі її пізнання, формувати свідоме ставлення до неї як до складової забезпечення нормальної життєдіяльності, свідоме ставлення до життя як найвищого дару. Сучасна особистість характеризується високим рівнем розвитку пізнавальних інтересів, які розглядаються як важливий і гуманний мотив навчальної діяльності: дитина повинна навчатися тому, що їй цікаво дізнаватися про різноманітні явища природи і суспільного життя, а не тому, що цього вимагають дорослі.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти: за станом на 4 травня 2012р. / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Богущ А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / А. Богущ, Н. Гавриш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 408 с.
3. Веретеннікова С. О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою: підручник для учнів пед. училищ / С. О. Веретеннікова. – К.: Вища школа, 1979. – 248 с.
4. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників: Метод. посібник / З. П. Плохій – К., 2002. – 173с.
5. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посіб. / Н. Ф. Яришева. – К.: Вища школа, 1993. – 255 с.
6. Тарасенко Г. С. Відкрийте дітям дивосвіт природи: поради для батьків з виховання душі і серця дитини / Г. С. Тарасенко. – Вінниця, 2008. – 240 с.

References

1. Ministry of Education, Youth and Sports of Ukraine(2012). *The basic component of preschool education*. Kyiv: Publishing.
2. Bogush A., & Gavrish N. (2008) *Method acquaint children with the environment in preschool education. Textbook for Universities*. Kyiv: Publishing House «Word» (in Russ.).
3. Veretennikova S. O. (1979). *Introduction preschool children with nature*. Kyiv: High School (in Russ.).
4. Plokhii Z. P. (2002). *Parenting preschoolers environmental culture*. Kyiv (in Russ.).
5. Yarysheva N. F. (1993). *Method acquaint children with nature*. Kyiv: High School (in Russ.).
6. Tarasenko G. S. (2008). *Open Wonderland to children of nature, adviser for parents to educate heart and soul of the child*. Vinnytsia (in Russ.).

BALAKINA Nastya Pavlivna,

student Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

e-mail: balakinanastya22@mail.ru

PALAMARCHUK Olesya Oleksandrovna,

candidate of pedagogical sciences, senior teacher of chair of preschool education Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

e-mail: balakinanastya22@mail.ru

AIM AND TASK OF ACQUAINT CHILDREN WITH NATURE AT PRESCHOOL

Summary. Introduction. Acquaint to nature – one of the principal means of development. In the process of introduction with the natural environment extends orientation of children in the environment,

emerging cognitive abilities, brought a corresponding relationship to nature. Introducing children to nature offers to give them the appropriate amount of knowledge about objects, phenomenon of nature, raising interest and love for her.

Purpose. The purpose of the article – a detailed analysis of the purpose and the main task of acquaintance of preschool children with nature.

Results. Modern methods introduction of nature preschoolers considers nature an important factor of comprehensive development, and therefore the process of acquaint with nature preschool directs the implementation of mental, moral, aesthetic and physical education preschool children. In the early and preschool age children acquire knowledge and intense sensory experience that used to distinguish between natural and artificial worlds and act according to them. Based on specific children perception of natural phenomena and objects, adults should help them understand the nature of the particular system, one component of which is the beauty. Systematic review of children with objects and phenomena of nature, the beauty of their relationship and give children an opportunity to understand and experience the love nature.

Originality. Subject acquaint children with nature carefully analyzed; approaches to the problem of researchers exploring preschoolers with nature are systematic.

Conclusion. Preschoolers process of introduction with nature is an effective tool for cognitive development, which when properly combined with other types of children plays an important role in education and educational work. Combining different methods, tutors preschool educational institutions are able to instill in children a sense of love for nature in the process of knowledge, awareness, generate it as a component of ensuring normal life, conscious attitude to life as the highest gift. Modern identity characterized by high levels of cognitive interests that are seen as important and humane motive of learning activities: the child must learn that it is interesting to learn about various phenomena of nature and social life, and not because it is required by adults.

Keywords: *environmental education, observation, realistic system of knowledge, sensory education, anthropomorphism.*

*Одержано редакцією 25.02.2016
Прийнято до публікації 26.02.2016*